

Tomaž Kosmač
KO JE BE

Ko jebe

Oborožen s časopisi in bevando sem sedel na klopci ob sprehajalni poti. Mimo so se valili ljudje, a me zvečine niso nadlegovali, le redki so zaustavili korak, navrgli kakšno vljudnostno publico in me skušali zvleči v klepet. Na oguljene fraze se nisem odzival. Trmasto sem buljil v čtivo in se ob vsakršnem poskusu komunikacije naredil gluhega. Z nepristopnostjo sem folk rutinirano držal na distanci, dokler ni v mojo oazo vdrl par zaljubljenecv. Prsata punca in v črno odet fant sta me brez sleherne zadrege zrinila na rob klopi, se zalizala in nič ni kazalo, da name ravata prenehati z mečkanjem. V upanju, da bosta doumela, da na privatni posesti nista zaželena, sem nervozno napravil nekaj krepkih požirkov, toda s tem sem dosegel ravno nasproten učinek. Sitno lokanje ju ni pregnalo. Še več. Model se je odlepil od bejbe in črhnil:

»Daš šluk?«

Iz gole navade sem mu avtomatično podal platenko.

»Lahko tudi Katja?«

»Običajno nisem tako radodaren, ker pa v rukzaku nosim še precej zaloge, naj bo.«

Nepotrebna iskrenost. Prisesala sta se in tankali smo do večera. Golobčka niti nista bila napačna. Posebej Katja, ki ji je pijača razvezala jezik:

»Doma imam grozne probleme. Ne vem, kdo je hujši, foter ali matka. Totalna debila sta. Na noben žur me ne pustita. Kričita: ,Tam je razvrat! Tam so

orgije! Samo fuka se! Slejkoprej te bo kdo napumpal, potem naj pa midva skrbiva za pankrta?! Ne pride v poštev! Pod najino streho boš spoštovala najina pravila!‘ Za vikend me znata celo zakleniti v sobo. Včasih mi uspe uiti, ampak potem je še le kažin. Klofute niso redkost in ujeta med štirimi stenami, saj mi kretena izklopita računalnik, veliko berem. Predvsem pravljice. V njih se poistovetim s kakšno zakleto kraljično in sanjarim o princu, ki bi me odrešil. No, sedaj me je,« se je prižela h Klemnu.

Princ ni reagiral. Osredotočen je bil na zvijanje špinela.

»Starima dvema sem omenila, da bi se zaposlila, toda zahojenca mi ne pustita. Pravita, da me je škoda za tovarno. Silita me v študij, ampak izobraževanje sem za vselej prečrtala. Že skozi osnovno šolo sem se težko prebijala. Kaj morem, če nisem brihtna? Komaj čakam, da se odselim. Kar nekam. Če bi spizdila zdaj, bi idiota, ker še nisem polnoletna, za mano razpisala tiralico.«

Katja je od Klemna vzela ponujeni džojnt, globoko potegnila in nadaljevala:

»Pod pretvezo, da imam slabo samopodobo, ki mi jo lahko pomaga izboljšati, me je neka frendica nekoč zvlekla v Ljubljano. Predvidevala sem, da bova obiskali kakšno glupo psihoterapevtko, potem nekje staknili primerno družbo in se malo pocrkljali s tipi, vendar nič od tega. Namesto na butasto seanso me je mrha prignala, če verjameta ali ne, v lezbično skupnost, kjer sem ji ihtavo zabrusila: ‚S tabo sem šla

samo zato, da bi se dobro pofukala, ti me pa pripelješ med te nagravnje babe!«

Živčno se je zasmejala in zaključila:

»Ko jebe. Scat me.«

Zavila je v hosto in Klemen me je dregnil:

»Kakšna se ti zdi?«

»Čudovita. Kdaj se bosta razšla?«

»Zakaj?«

»Zatreskal sem se vanjo.«

Moj način pohvale mu ni teknil in čim je Katja opravila svoje, jo je pograbil za roko. Odvedel jo je v noč in počasi sem se v temo odmajal tudi jaz.

Na istem položaju, kakor nekaj mesecev nazaj, sem se v začetku jeseni nastavljal blagodejnim sončnim žarkom. Potihoma sem hrepenel po pijači, pritajeno motril mimoidoče in listal teden dni star časopis. Poberal sem ga iz zabojnika za papir. Keša nisem premo-gel in ponižno sem se priporočal nebesom za kakršnokoli pomoč. Molitev je bila čudežno uslišana. Od nekod je prineslo Klemna s polno vrečko steklenic. Butnil se je zraven mene in mi ponudil:

»Kaj boš? Belo ali črno?«

»Belo,« sem jadrno vzel bulo, zdrvel k studentu in si v plastenki napravil bevando.

On je žlampal čisto. Nedvomno je bil vaje kavsne, saj niti po litru in pol ni kazal znakov opitosti. V glavnem je molčal in na vprašanja, če sploh, odgovarjal z enozložnicami. Zastonj sem se trudil predreti njegovo lupino. Nobena téma ni obrodila sadov. Tišina je

postajala že moreča in v pomanjkanju idej sem nazadnje ponovil uvodno vprašanje:

»Ti enostavno paše drinkati ali kaj praznuješ?«

»Stanovanje sem dobil,« mi je tokrat milostno naklonil odgovor.

»Super! Je Katja pri tebi?«

»Po sodni odločbi se ji ne smem približati na sto metrov.«

»Zakaj?«

»Njeni stari so kifeljcem natvezili ... no, ja ... marsikaj.«

»Recimo – kaj?«

»Pizda si firbčen!« je iznenada vzkipeł, divje puhnil cigaretni dim vame in zarenčal: »Vse te zanima! Bi Katjo rad napičil?«

Nisem reagiral.

»Povej!« mi je vnovič, povsem od blizu spustil čad v obraz.

Tipu se je fecljalo in rekel sem:

»Poročen sem s samoto. Če bi ji skakal čez plot, bi mi zamerila.«

»Dobro si se izvlekel,« je z okovanim škornjem srdito poteptal ogorek, mastno pljunil in odšel.

Pijače očitno ni prenašal tako dobro, kot se je zdelo. Ampak – pozabil je vrečko, smo si veselo pokimali s flašami.

Javna dela, na katera me je poslal zavod za zaposlovanje in se jim nikakor nisem mogel izogniti, so se končno iztekla. Po treh mesecih zapravljanja življenja sem spet svobodno dihal. Duhamorna tlaka je

bila mimo in odrešen muk sem skoraj poplesaval po sprehajalni poti, si igrivo popeval, nakar sta predme planila Klemen in Katja.

»Kaj brundaš?«

Iz gozda sta privršala z roko v roki. Najbrž sta med drevjem skadila špinel, kajti komaj sta zadrževala smeh. Oba v črnem. Darkerja. Klemen je bil res tak, Katja ga je zgolj posnemala. S sabo sta tovorila boco viskija in naredil sem majhen požirek, nato par mogočnih.

»Saj te bo pobralo,« se je oglasila Katja.

»Skrbi jo, da bo morala v štacuno po novo flašo. Tole sva ukradla.«

»Ko jebe.«

Kadarkoli se je znašla v zadregi ali izgubila nit, je udarila floskulo, s katero ni mogla zgrešiti. Zbranost ji je povzročala težave. Vrnil sem jima gajst in razkril vzrok svoje razigranosti.

»Tudi jaz ne bom večno trohnel v fabriki,« je usekal Klemen. »Dal bom odpoved in se odpravil v Ukrajino po kurbe.«

Bil je ustvarjen za zvodnika. Visok, mišičast, zvijačen, tetoviran in podel. Pičke so se lepile nanj. Katja se mu je ovila okrog vratu in čivknila:

»Saj mene ne boš silil v prostitucijo?«

»Kje pa,« mi je lokavo pomežiknil.

Zaljubljenca sem redno videval po mestu. Katja je brž po dopolnjenem osemnajstem rojstnem dnevu spokala od staršev in se preselila h Klemnu. Zdelo se je, da sta njuni duši povezani v pristni ljubezni.

Vedno sta hodila objeta in nasmejana. V precejšnji meri zaradi trave in drugih opojnih substanc, vendar je za to vedel le malokdo.

Nekega dne sta me povabila v svoj flet. Gnezdece je bilo izjemno snažno. Klemen ga je uredil v rdeči barvi. Stene, zavese, preproge, omare – vse v rdečem. Verjetno je pajzl formiral v bordel, o katerem je sanjaril. Pred vstopom sem se obzirno, kakor onadva, sezul in v kuhinji na mizo treščil par steklenic vina.

»Nimaš nič močnejšega?«

»Nimam,« sem skoraj opravičujoče dejal.

Spogledala sta se, namotala džoli in mi ga ponudila. Najprej sem odklonil, v drugem litru konopljo sprejel. Takoj me je zadelo in megleno sem ujel Kattjino mantro:

»Na meni so lepe samo joške.«

»Mi jih pokažeš?« sem se rezgetaje nagnil k njej.

Namenila se je dvigniti majico, kar je Klemen vzrotil:

»Si smotan ali se samo delaš?«

»Pojma nimam,« sem se krohotal.

»Raje pojdi, dokler je še čas!«

Nisem se premaknil in brez nadaljnega me je pograbil za ovratnik, zagnal skozi vrata in jih besno zaloputnil. Bil sem tako počen, da se niti obul nisem. Čevlje sem pustil na predpražniku in jo sredi januarja v samih nogavicah mahnil skozi Idrijo.

Konec zime sem štopal. Ustavil je Klemen.

»Od kod? Iz Ukrajine?« sem ga zbodel.

»S šihta.«

- »Pa Katja?«
- »Nisva več skupaj.«
- »Kako to?«
- »Predivja je bila zame.«
- »Kje pa je?«
- »V psihiatrični. Menda.«

Več nisem izmolzel iz njega. Nič presenetljivega. Komur sanje padejo v vodo in obtiči v tovarni, namesto da bi bil makro, tega ni ravno voljan oznanjati celemu svetu.

Spomladi sem se napajal pri Janezu. Na vratih je pozvonilo. Šel je odpret in vstopila je Katja.

»Nisi v norišnici?« sem bleknil.

Zarežala se je:

»Zgolj prezimila sem tam.«

»Trenutno biva pri meni,« je povedal Janez, ko je mrknila v sobo. »Revica ni imela kam in dal sem ji streho nad glavo. Brez obveznosti.«

Upokojenega rudarja se je držal sloves zapiteža. Po zobeh so ga vlekli celo taki, ki so se priložnostno nalivali pri njem. Verjetno so mu zavidali status penzionista. Dobil ga je že pri petdesetih in za razliko od večine njih mu steklenic pred šefi in ženami ni bilo treba skrivati. Bil je sam svoj gospodar, živel je po svoji vesti in bil edini, ki je pomagal Katji. Nekateri njegovi obiskovalci so v javnosti alkoholike obsojali, se zgražali nad paraziti, ki se redijo na davkoplačevalskih žuljih, ob nedeljah zahajali v cerkev in se imeli za krasne ljudi. Družno s čredo so trobili o

etičnih načelih, čim je bilo treba besede pretvoriti v dejanja, pa je plemenitost magično izpuhtela.

»Pridna je. Zadnjič je v nulo pospravila stanovanja. Danes je sicer spet razmetano, ampak ...«

»Imaš kakšno tableto?« je Katja poškilila iz sobe.

»Nimam. Žal.«

»Fak,« je zaprla duri, Janez pa je rekel: »Rabi jih za živce.«

Pokukal sem v skledo, ki mi jo je nekoč pokazal. Takrat je bila polna naklofenov, tramalov in podobnih analgetikov, zdaj je samevala v tihoti.

»Prav smili se mi, ker nuca toliko zdravil,« je zavzdihnil.

»Že, vendar ne zaradi živcev.«

»Kako to misliš?«

»Pozabi. Pijva.«

Trčila sva in naslednje jutro je Katji za nabavo kav-sne izročil zadnje peneze. Midva sva bila preveč nabasana, da bi zmogla v štacuno. Revice ni bilo nazaj in med jalovim čakanjem sem se počasi streznil ter odjadral domov. Zvečer me je Janez poklical:

»Šele zdaj je prišla. Čudno se obnaša. Ni nažgana, a zdi se ravno taka. Ne vem, kaj ji je.«

»Ti je prinesla pijačo?«

»Ne.«

»Pa cvenk?«

»Nisem vprašal.«

»Ko boš dobil penzijo,« sem mu svetoval, »jo raje skrij pred njo.«

Vsakega prvega v mesecu je na banki dvignil kompletno pokojnino. Pri okencu. Bankomatov ni obrajtal.

»Ne bodi nesramen! Katja ne krade!«

Hotel sem nekaj reči, a se, vedoč da bom naletel na gluha ušesa, ugriznil v jezik.

Čez slab teden me je poklical in potožil:

»Ves denar mi je odnesla. Izginila je kot kafra. Misliš, da jo bom še videl?«

»Upanje umre zadnje,« sem izvlekel slovenski pregovor.

»Kako naj zdaj plačam položnice? Vse sem ji dal, ona pa tako,« je bil obupan. »Ne razumem.«

Janez marsičesa ni razumel.

Katja je poniknila. Govorilo se je, da se potepa po Ljubljani, Kopru, Celju, Kranju, malo tu, malo tam. Polagoma je polzela iz spomina in redkokdo jo je še omenil. Decembra je priletel klic Janeza:

»Me pospremiš v psihiatrično bolnišnico?«

Ustrašil sem se, da bom ob plac za lokanje, zato sem zajamral:

»Menda se ja ne nameravaš odvajati od alkohola?«

»Ne,« me je pomiril. »Katjo grem obiskat. Na zaprtem oddelku je.«

Odpravil sem se v Idrijo in med hojo proti špitalu mi je razodel, da mu je Katja jokaje pojasnila tatvino. Mančo naj bi mu ukradla pod vplivom drog in povzel je:

»Ni se zavedala svojih dejanj. Oprostil sem ji.«

Namesto s standardnimi pomarančami sva jo obdarila s cigaretami. Razveselila se jih je bolj kot suhega zlata. Šteko je brž zaklenila v omarico. V norišnici pacienti neprestano žicajo drug drugega za tobak, ostalega imajo na pretek. Katja se je zdela srečna. Pogruntala je sistem, ki ji je v poletnih mesecih nudil rajanje, v mrzlih lagoden počitek na toplem.

»Kdaj se vrneš k meni?« jo je pobaral Janez.

»Ne vem.«

Strežnik je pripeljal voziček s tabletami in v hipu sva bila pozabljena. Poskočila je:

»Jesti moram.«

Zaužila je omamne dobrote in z Janezom sva odkorakala proti izhodu. Zunaj je dejal:

»Upam, da ji bo kmalu bolje.«

»Čim bo sneg skopnel, bo prišla k sebi,« sem mu zagotovil.

Po zimskih počitnicah v medicinski ustanovi je Katja pričakovano ozdravela. Znova se je naselila pri Janezu. Bolj uradno kot v resnici, saj je bila odsotna tudi po dva, tri mesece. Vandrara je po Sloveniji in kampirala kakor in koder je nanoslo. Običajno se je oprijela kakšnega tipa, ga ovijala okoli prsta in naivneža molzla, dokler se je ni naveličal. Za življenjske stroške ni prispevala niti centa. Socialno podporo je v celoti porabila zase. Nekega večera se je narisala pred mojimi vrati:

»Smem prenočiti pri tebi?«

Ker sem poznal njen slog lajfa, sem okleval in pri-taknila je:

»Samo to noč, potem pičim k Janezu.«

Janeza je imela za bazni tabor, kjer se je spočila, se skulirala in si nabrala moči za nove avanture. Nisem hotel, da se zabubi pri meni in nejevoljno sem zmlal:

»Zakaj takoj ne sfrčiš k njemu?«

»Na smrt sem utrujena. Že do Godoviča sem komaj prištopala.«

Naklonil sem ji posteljo, sam pa se ulegel v spalno vrečo. Katja je nerada razširila noge in nisem ji maral težiti zgolj zato, da bi upravičil stereotip moškega. Če bo želela kaj več, se bo že oglasila. Ob zori me je zbudilo hlipanje.

»Kaj je?« sem prižgal luč.

»Klemen je umrl.«

»Kdaj?«

»Ponoči.«

»Kako veš?«

»Vem!«

»Sanjala si.«

»Nisem! Obesil se je!«

Kljub zgodnji uri sem preveril njeno slutnjo, kajti ženske intuicije ne gre podcenjevati. Poklical sem Klemna. Odpravljal se je v službo in telefon sem podal Katji. Za ponujeni mobilnik se ni zmenila. Skozi solze je trmasto ponavljala:

»Zaradi mene se je obesil, zaradi mene, zaradi mene ...«

Nikakor ji nisem mogel dopovedati, da Klemen ni guznil in se ji le blede. Nekaj časa sem jo miril, jo nato za silo spravil v red in odvedel v Idrijo. Čim sva dospela k Janezu, je spremenila obnašanje. Jok

je zamenjal smeh. Norčavo ga je objela, smuknila v kopalnico in rekel sem:

»Ne bi škodilo, če jo scitraš v psihiatrično.«

»Čemu? Tako vesele je še nisem videl.«

»Munjena je.«

»Ne seri,« me je zatrl.

Osvežena Katja se je pridružila praznjenju steklenic in pomislil sem, da ima Janez prav. Smejala se je kot za stavo.

Janez je bil nenehno pod gasom, vendar nikdar toliko, da bi mu zašlo obzorje. Z vzdržljivostjo je prekašal vso družbo, zbirajočo se v njegovem brlogu. Hrano je prinašal iz doma upokojencev, jo tovariško delil s sostanovalko in zdelo se je, da se je Katja znebila demonov. Nič več ni pohajkovala po podalpski deželi, ampak le še po domačem mestu. Posedala je po gostilnah, drinkala na tuj račun, čez vikend žurala do onemoglosti, sicer pa čemela v svoji kamrici. Praviloma takrat, ko je bila dodobra založena z raznoraznimi farmacevtskimi proizvodi. Kadar smo se nacejali in kričali vsepovprek, je včasih milo prosila za mir. Ustregli smo ji, a po par minutah nadaljevali po starem. Pogosto ji ni preostalo drugega, kakor da se nam pridruži. Sprva se je spontano vklapljala v ambient, s časom postajala bolj in bolj zagrenjena.

»Kaj te muči?«

»Kaj naj bi jo mučilo?« se je zadrl Brane in se podrgnil po mednožju: »Vse ima, samo pravega tiča rabi!«

Bil je zatrapan vanjo, toda do simpatije se ni znal obnašati. Vztrajal sem:

»Kaj je narobe?«

»V glavi mi bobni.«

»Zaradi kravala, ki ga zganjamo?«

»Tudi kadar ste tiho,« se je medlo nasmehnila.

»Nekaj srkni, pa bodo tegobe mimo,« smo ji nalili kozarec.

Spila je in se umaknila v sobo. Nihče se ni sekiral zaradi njenega stanja, ki se je v vse krajših intervalih izmenjavalo od globoke depresije do čiste evforije. Na mizi so dehtele flaše.

Z Branetom sva blodila po lokandah in v zadnji na puf vzela tri bule. Trhlih nog sva se odmajala k Janezu in med vlačanjem steklenic iz vrečke je Braneta zanimalo:

»Kje je Katja?«

»Zjutraj je nekam odšla. Čudno, ker nikoli ne vstaja tako zgodaj. Nič ni povedala, kam je namenjena.«

Z ene od flaš sem odstranil zamašek, stopil v kuhinjo, da si v plastenki naredim bevando in ob curku vode ujel zvonjenje telefona.

»Haaalo?« je zategnil Janez. »Kdo je?«

Vsled zamegljenega pogleda ni uspel prebrati imena klicatelja. Bil je dokaj našvasan. Vrnil sem se, ko je mobi otrplo potisnil v žep in šepnil:

»Katja se je ubila.«

Obstal sem:

»Zajebavaš?«

»Vrgla se je pod vlak.«

»Pa ravno poročiti sva se hotela,« je znil Brane.
»Mojega otroka je nosila.«

Janez se mu je počasi približal in ga s tako močjo počil po gobcu, da je Braneta kar odneslo s fotelja. Razbitega nosu je telebnil na parket, od koder ga je gostitelj zbrcal na hodnik in okrvavljenega zalučal po stopnicah. Nameraval sem za kameradom, toda kitasti knap je izdaval:

»Prosim, ostani. Nočem biti sam. S tabo se da govoriti.«

Nikdar ga nisem videl nasilnega, četudi se je širil glas, da s staro korenino češenj ne gre zobati. Ugodil sem prošnji in ga vprašal:

»Kdo te je obvestil o Katji?«

»Mladen. S policije. Poznava se.«

Dvovov ni bilo več. Katja je res storila samomor. Ničesar nisem čutil. Njen pobeg s sveta se me ni dotaknil in ležerno sem mu svetoval:

»Pijva in se je spominjajva po dobrih ter zabavnih stvareh.«

Ni jih bilo veliko, a k sreči je Janez premogel precejšnjo zalogo vina, zaradi česar sva skromne vtise lahko raztegovala v nedogled.

Kriminalisti pri Katjini smrti niso zaznali tuje krivde. Truplo so predali mrliški stroki in na ulici sem prestregel:

»Tako je umrla. Ni trpela.«

Pa prej? Nihče se ne fenta iz golega miru. Naokoli opažam ogromno potencialnih samomorilcev, ki pa jim ne priskočim na pomoč. Nonšalantno jih pre-

zrem. Če bi neizpodbitno vedel, da s samomorom človek zafura domnevno večnost, bi se morda še potrudil in malodušneža pregovarjal, naj ne zavrže življenja, tako pa ... Čemu odlašati? Itak bomo prej ali slej vsi škripnili. Bi z bodrenjem nesrečniku pomagal ali mu agonijo perverzno podaljševal, je valovilo v meni, ko sem razmišljal o udeležbi na pogrebu. Četudi preminule praviloma počastim, se v užaloščeni povorki nisem videl. Katja mi enostavno ni dosti pomenila. Mnogi se zadnji pokojnikovi poti izognejo z izgovorom, da je rajnkim vseeno. Njim morda je, svojcem ne, me je vztrajno razjedala morala, dokler nisem ulovil, da bo obred potekal v ožjem familiarnem krogu. Oddahnil sem si in čez kakšen teden sva z Janezom na britofu Katji prižgala svečo. Počivala je v družinskem grobu.

»Navsezadnje,« sem bleknil, »vsak pristane doma.«

Janez je molčal. Na marmornato ploščo je spoštljivo položil šopek nageljnov in komaj požiral solze, zato sem se nadaljnjih pametovanj vzdržal. Dolgo sva stala v tišini, potem je z roko nežno pogladil nagrobnik, se počasi obrnil in odpeketal sva v oštarijo. Ob boci vina je tudi on pomodroval:

»Samo na rodbino se lahko zaneseš.«

»Od kod pa zdaj to? Mar te ni vsa žlahta odpikala in mar se niso Katje njeni najbližji sramovali?«

Preslišal me je in črhnil:

»Do amena se ga bom pribil. Ti?«

Malo sem se obotavljal, nato pa uporabil Katjino floskulo:

»Ko jebe,« in se pridružil tekočemu žalovanju.

Češka

S klapo smo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja kolovratili po Pragi, takratni prestolnici Češkoslovaške. Češka in Slovaška sta bili tedaj ena država, ki sta pod patronatom Sovjetske zveze pripadali tako imenovanemu vzhodnemu bloku. Bili so svinčeni časi in v metropoli so na slehernem vogalu stali oboroženi vojaki. Mimoidoče so mrko prebadali z očmi in posnemajoč njihove srepe poglede smo se jim objestno rogali.

»Ne izzivajte jih,« je k nam pristopil dolgolasi fant.
»Golazen vas bo prijela in pretepla, nato pa nagnala od tod.«

Za spoznanje smo se umirili in nadaljeval je:

»Kje spite?«

V primerjavi s Čehoslovaki smo tedanji Jugoslovanci imeli visok standard, toda po tednu čezmernega popivanja nam je denar, kljub nizkim cenam, opešal. Morali smo se odjaviti iz hotela, v katerem smo bili nastanjeni.

»Postlali si bomo v parku.«

»Tam vas bodo aretirali,« nas je povabil v svoj flet.

Bil je podnajemnik, študent teologije, vendar si ob stalnih opominih sitnega lastnika bajte, stanujočega nadstropje višje, naj utihnemo in nehamo razgrajati, ni delal skrbi. Skupaj z nami je smeje ponavljal:

»Ko ga šljivi.«

Spričo nenadejanega brloga smo obisk Prage podaljšali za tri dni in Alana ob odhodu vprašali:

»Kako naj se ti oddolžimo?«

»Z rundami v gostilnah ste dali več kot dovolj. Je že v redu. Super se je bilo družiti z vami.«

Izmenjali smo si naslove in z dopisovanjem sva ohranila stik. Drugi so ga hitro pozabili. Naslednje poletje se je s sestro Leano narisal pri meni. Mozo-ljasta deklina ni bila ravno krasotica, a kot olikan gostitelj sem vseeno flirtal z njo. Čez par let sem vrnil obisk. Leana je zacvetela in postala zelo mi-kavna, vendar je bila v zvezi, zato sem se obzirno držal nazaj. Alan je medtem dokončal šolanje in se pred posvetitvijo v pravoslavnega duhovnika poročil. V neki zakotni vasici je dobil parohijo, toda zaradi nenavadnega vedenja ga verniki niso sprejeli za dušnega pastirja. Obupal je nad službo božjo, izstopil iz posvečenega stanu, se razšel z brhko ženo in se od-selil na skrajni vzhod Rusije. V Vladivostoku, mestu blizu meje s Kitajsko in Severno Korejo, se je prebijal s težaškimi deli. Polagoma je do potankosti izpopol-nil ruščino. Privarčeval je nekaj denarja in s prihran-ki ter priložnostnimi zaposlitvami obredel Evropo in Južno Ameriko. Spotoma je napisal par knjig, pre-vajal ruske literate v češki jezik in se lepega dne z ogromnim nahrbtnikom pojavil pred mojimi vrati. Nisem ga prepoznal. Odkar sem ga nazadnje videl je minilo več kot dvajset let. Najini stiki so že zdavnaj zamrli, ko pa je začel gruliti v mešanici angleščine in češčine, se mi je takoj zasvitalo, kdo je.

»Iskal sem te v Idriji in zvonil pri hiši, v kateri si živel, ko sva bila s sestro pri tebi. Stanovalci so me obvestili, da si se preselil, vendar niso vedeli kam.

Mimo je slučajno prineslo soseda in povedal je, da si v Godoviču.«

Nenadejanega gosta sem povabil noter, mu postregel z narezkom in se pozanimal:

»Kakšni so tvoji načrti?«

»Imam tristo evrov. Čim dlje bi rad ostal tu.«

»Pri meni ne bo šlo,« sem nagonsko zarenčal.

»Rabim mir.«

Braneč svojo intimo sem jadrno poklical ovdovelega Nikolaja. Po smrti žene naj bi trohnel v bloku in pred televizijo žalosten praznil flaše. Površno sva se poznala in sklepal sem, da bi mu družba dobro dela.

»Bi za krajše obdobje vzel k sebi nekega tujca?«

»Kakšen pa je?«

Alana sem poetično opisal. Zmenila sta se za sto evrov mesečne najemnine in popotnik se je inštaliral pri vdovcu. Vse je teklo kot po loju, potem pa je med njima začelo tleti. Nasprotno splošnemu mnenju, da sameva, je kljuka pri Nikolaju naravnost žarela. Podajala si jo je veteranska klientela, še polna energije, ki je v postojanki rogovilila in Alanu kravžljala živce. Stisnjen v majhni ustvarjalni sobici je direndaj stoično prenašal, dokler mu naposled ni počil film. Priletnega Nikolaja je grobo ozmerjal. Ta se visokoraslega Čeha ni niti najmanj ustrašil. Vrnil mu je z enako mero. Razprtije so se stopnjevale. Vedno bolj je kazalo na pretep in vsake toliko sem prejel klic enega ali drugega:

»Jaz bom tega hudiča fental!«

Kljub hudim sporom sta iz preračunljivosti vztrajala skupaj. Nikolaj ni vrgel Alana na cesto, ker je

od njega večkrat dobil kakšno steklenico gajsta. Po njej je zadrnjohal in Alan je, zavedajoč se, da za tako ceno boljše izbice ne bo staknil, ubil dve muhi na en mah. Z nabavo ruma, vodke ali pelinkovca je dosegel tišino in hkrati potolažil stanodajalca. Cekina mu je namreč začenjalo zmanjkovati. Zamujal je s stanarino in nestrpno čakal književni honorar s Češke, ki pa nikakor ni hotel prispeti. Nikolaju je pena zaradi neporavnane najemnine vse pogosteje silila na usta. Mnogokrat sem prišel uravnovešati situacijo, se nazadnje naveličal obeh in Alanu svetoval:

»Ko bo Nikolaj odšel v trgovino, enostavno spokaj. Itak si mu streho nad glavo preplačal z nakupi kavsne.«

Dva dni po predlogu sem že prejel mesidž, da je srečno ušel. Pritaknil je, da se s poslednjim cvenkom pelje z vlakom proti domovini in se mi zahvalil za vse. Prešinilo me je: Misli dejansko ali sarkastično? Čez dober teden je bila negotovost pregnana. V e-pošti je Idrijo hvalil po dolgem in počez, sporočil, da se je zaljubil v staro rudarsko mestece in kanec empatije izkazal celo do Nikolaja.

Haceta je zanimalo:

»Kam greš letos na dopust?«

»Nikamor. Itak sem cel lajf na počitnicah.«

V bistvu je vzrok tičal drugje. Kakor običajno sem bil s soldi na tesnem in si letovanja nisem mogel privoščiti. Kmalu je isto vprašanje priletelo od Lidije in Petra. Imela sta prostoren avto in pomislil sem, da bi lahko s Hacetom, ki sta ga poznala, združili moči in

skupaj odpotovali na Češko. V kolikor bi si stroške prevoza in nastanitve delili, bi izdatke najverjetneje uspel pokriti. Švejnova dežela se je zdela poceni. Trojka je prikimala in poklical sem Alana. Nепrestano se je selil, zato sem najprej potipal:

»Kje si?«

»Blizu Hostýna. Nedaleč od Zlína.«

V Zlínu sem že bil in okvirno sem si predstavljal, kod lomasti. V polomljeni angleščini sem mu jel razlagati, da ga nameravamo obiskati. Presekal me je:

»Speak idrijski. Jo rozumim skoro vše.«

Domišljal si je, da obvlada slovenščino, še posebej idrijsko narečje, toda našo govorico je kapiral podobno kot italijansko. *Bel poco*. Nekoč je obiral mandarine v okolici Palerma in se kasneje v dopisovanju prikazoval za mladodane avtohtonega Sicilijanca. Nikakor mu nisem mogel dopovedati, da je njegova makaronščina porazna. Revnejša celo od moje, zato mu nisem nasedel. Držal sem se ustaljenega obrazca – prepleta angleščine in maternega jezika. Pravilnejšo komunikacijo sva imela samo v računalniški korespondenci. Tam sva si pomagala s slovarjem. Znova me je ustavil:

»Prebivam v gozdu. Nimam elektrike. Telefon napolnim, ko odidem v mesto. Zdaj mi ugaša.«

Nastopilo je par sekund tišine, nato je med občasnimi prekinitvami utegnil le še razkosano povedati:

»Piši mi. Imam prenosnik. Deluje na baterije. Obstojne so. Dolgo zdržijo.«

Linija se je dokončno pretrgala. V primerjavi z njim sem bil magnat. Za vsako izdano knjigo je od založbe

dobil samo okrog osemsto evrov, za prevode ruskih avtorjev še pol manj. Kakor jaz je vlekel socialno podporo, vendar je bila ta na Češkem krepko nižja kot pri nas. Ni čudno, da se mu je Slovenija zdela eldorado. Velikokrat je omenil, da bi se rad preselil v podalpski paradiž. Po drugi strani so mu literarni honorarji, kljub prejemanju denarne pomoči, ostali, medtem ko so bili meni, če jih nisem uspel prikriti, odvzeti. V glavnem, oba sva spadala pod socialno in ne pod kulturno ministrstvo. Upošteval sem njegovo željo, pograbil tipkovnico in mu poslal e-mail:

Prihodnji petek nameravamo odriniti iz Idrije. Je v Hostynu mogoče najeti kak poceni apartma za štiri osebe? Ostali bi en teden.

26
27

Nemudoma je odgovoril:

Je tu k dispozici na Svatém Hostýně ubytování za 300 Kč (11 EUR) na den,

in nadaljeval v angleškem jeziku:

V bližini imam prijatelja rastafarijanca. Z ženo in sinom živi v ogromni hiši, kjer bi lahko prebivali zastoj, ampak tip je problematičen. Kadar pokadi preveč marihuane, postane nadležen. Prime ga biseksualnost in ne vem, kako bi se na njegovo obnašanje odzvali tvoji frendi. Zate me ne skrbi. Ve, da si koketiral z mojo sestro in znano mu je tudi, da ti je bila zelo naklonjena.

Nekdaj jo je zaman osvajal. Preveč te spoštuje, da bi se te upal dotakniti.

Svetujem, da se namestite v vasi Rusava. Tam je poceni objekt, podoben ranču, kjer boste lahko brez problemov neprestano pijani.

Informacije so mi zadoščale in prek medmrežja sem za vse štiri udeležence izleta naročil evropske kartice zdravstvenega zavarovanja. Prispele so ekspresno in v gostilni sem se pobahal z učinkovitostjo. Namesto lovorjevega venca me je doletelo morjenje.

»Morali boste čez Avstrijo. Najugodnejša vinjeta stane deset evrov. Podobno je na Češkem. Ne gre se igrati. V obeh državah jo obvezno kupite. Pazite na omejitve hitrosti. Povsod so kamere. Imate avto asistenco? Imate zeleno karto? Imate varnostne jopiče? Če vas brez navedenega ustavi policija, boste mastno plačali. Med vožnjo ne pijte. Ne le šofer, tudi sovoznik mora biti trezen. Bog ne daj, da bi se pod vplivom alkohola zapletli v kakšno prometno nesrečo. Avtomatično boste krivi. Najebali boste in potem lahko na kakršnekoli počitnice za vekomaj pozabite. Do groba se ne boste izkopal iz pufov.«

Dušebrižniki so mi pokvarili večer in Petru sem slabe volje posredoval slišano.

»Ne delaj si sivih las,« je lagodno dejal. »Moja draga bo vse uredila.«

Razvedril sem se in po načrtu smo v petek dopoldne zapustili domači rajon.

Krmilo renault scenica je prevzela Lidija, Peter je brž posegel po vinu, medtem ko jaz na prazen želodec nisem maral tankati. Sončni žarki so napovedovali vroč dan in poznavajoč sebe bi po litru pozabil na hrano, trmasto lokal pregreto kavsko in postopoma postal nikakršen.

Hace je načel pločevinko piva. Pred kratkim je zopet naredil izpit, ki mu je bil leta nazaj odvzet zaradi nabranih kazenskih točk. V obdobju brez vozniškega dovoljenja je prodal svojo kripo in močno pogrešal volan.

Ves čas je spraševal:

»Kdaj bom na vrsti za šofiranje?«

Golobčka sta limuzino komaj nabavila in s srkanjem hmeljevega napitka jima ni vlival zaupanja.

»V Celju,« sta hladno odgovarjala s prednjih sedežev.

Na področju knežjega mesta sta gladko snedla obljubo. Brez zaustavljanja smo švignili mimo počivališč in Hace je vnovič stisnil: »Kdaj?«

»V Mariboru. Če ne boš pil.«

»Saj nisem skoraj nič,« se mu je zavihal nos.

Skrenili smo z avtoceste in v štajerski prestolnici poiskali menjalnico, kjer smo evre menjali za češke krone. S šopom bankovcev sem se počutil ekstremno bogatega. Spotoma smo se podprli s sendviči in sit sem v enoinpollitrski plastenki napravil bevando. Primarni požirki so blagodejno stekli po grlu. Peter in Lidija sta se končno naveličala Hacetove jeremijade, mu izročila ključe in veselo je vžgal makino.

»Kam?« je zažvrgolel ob izhodu s parkirišča.

»Levo.«

Pri prvem semaforju:

»Zdaj?«

»Naravnost.«

Pri drugem:

»Levo ali desno?«

V vsakem križišču je terjal napotek. Peter se je nerovno presedal. Lidija je zaslutila, da ima partnerja tik pred eksplozijo in v stilu modrih čelad s pametnim predlogom umirila situacijo. Hacetu je svetovala:

»Enostavno spremljaj table za Avstrijo.«

»Okej.«

V naslednjem križišču:

»Kam?«

Peter je popizdil:

»Jebemti, čemu siliš za volan, če ne znaš voziti?!«

»Kam?« je Haceta zajela panika. »Levo ali desno? Na semaforju gori zelena! Vsi mi trobijo! Pomagajte!«

Oglasil sem se: »Naravnost.« Lidija: »Levo.« In Peter: »Desno.«

Zmedeno je pritisnil na plin in zdivjal v neznanost. Nikjer se ni dalo obrniti. Kilometri so minevali in cesta je postajala vedno bolj ozka. Na eni strani skale, na drugi prepadna rečna struga. Okajeni Peter je besnel:

»Čim se izvlečemo iz te jebene soteske, bomo zaključili s turo in šli na vlak ali avtobus!«

Vedel sem, da misli resno. Poznala sva se iz otroštva. Ko si je nekaj zapičil v bučo, zlepa ni popustil. Še posebej ne v stanju opitosti. Zmlel sem:

»Vajine kočije smo se oprijeli prav zato, da nam s sabo ni treba tovoriti prtljage. Raje grem nazaj domov, kot pa da na ramenih prenašam masiven rukzak.«

Običajno sem po svetu pohajkoval zgolj s spalno vrečo in malim nahrbtnikom, tokrat sem si zaradi nudenega udobja privoščil precej več.

»Pa pojdi! Me nič ne briga!«

»Ma, Peter,« je zinila Lidija, nakar Hace:

»Ej, tam je oštarija. Naredimo pavzo in se pozanimamo kje smo?«

Limuzina GPS-a ni premogla, navigacije na svojih pametnih telefonih klapa ni znala uporabljati. V Mariboru, kjer smo nabavili avtokarti Avstrije in Češke smo sicer razmišljali, da bi kupili tudi zemljevid Slovenije, vendar trapasto idejo zavrgli. Le kdo bi bil tako neumen, da bi se izgubil v domači deželi? Mi že ne!

»Ustavi,« je kratko odrezal Peter.

Posedli smo za gostilniško mizo in prikupna natakarica je razodela, da smo čisto blizu mejnega prehoda. Peter se je unesel, a neomajno pribil:

»Odslej bova šofirala samo Lidija in jaz!«

»Čemu?« je črhnil Hace. »Po najkrajši liniji sem pripeljal do Avstrije. Kaj sem storil narobe?«

Peter se je zasmel in napetost je izpuhtela. Čez nekaj rund je bil javni prevoz pozabljen. Na novo povezani smo zapustili lokando, se po vzpenjajočih okljukih prebili do samotnega prelaza in ugledali postopajoče carinike. Lenobno so nam pomahali in zavzdihnil sem:

»Tako službo bi imel tudi jaz.«

»Verjetno delajo v treh izmenah, zato bi se moral dostikrat iz postelje dvigniti že pred svitom,« je čveknil Hace.

Iz njega so spregovorile izkušnje. Neka firma mu zaradi neprimerne obnašanja ni podaljšala pogodbe o zaposlitvi in po dolgotrajnem iskanju je šiht v proizvodnji našel zunaj domicilne občine. Oddaljena rabota mu je vsled mučnega cijazenja osemurno dnino raztegnila na deset ur. Vseeno se ni pritoževal. Brezposelnost ga je uničevala. V obdobju pod sončno upravo se je mrcvaril. Namesto da bi brez jarma svobodno zadihal, se je zapiral med štiri stene, premleval dogodke in črvičil svojo dušo. Prostega časa ni znal obrniti sebi v prid.

»Potemtakem pač raje ostanem socialni umetnik,« sem zatrl neumno domislico.

Avstrijski mitničarji so posnemali slovenske in nas brezбриžno spustili mimo. Odjadrani smo v dolino, dospeli do neznatnega zaselka in pred podeželsko trgovino na Renaultevi havbi razgrnili zemljevid. Skušali smo ugotoviti, kje se nahajamo. Jalovo početje. Vasica je bila premajhna, da bi si na avtokarti zaslužila omembo. Lidija, ki je izmed vseh nas še najbolje obvladala angleščino, je stopila v prodajalno. Vrnila se je z izrisanim listkom in prešerno poročala:

»Ljudje so ful prijazni. Šprehajo sicer le nemško, vendar smo se zlahka sporazumeli. Avtocesta za Dunaj ni daleč. Preprosto je priti do nje.«

Pobožal sem jo in Peter je ukresal:

»Povedal ti bom enako, kot povem vsem! Enkrat se je smeš dotakniti, drugič ti bom še pogledal skozi prste, tretjič te bom počil.«

»Torej,« sem se zarežal, »jo mirne duše lahko pogladim še enkrat.«

»Prav, ampak tokrat zadnjič.«

Koruznika sta bila pristno zaljubljena. Oba sta imela za sabo propadlo razmerje in sveže zadeta od Amorjeve puščice dehtela v harmoniji, se nenehno iskala z očmi in si tiho izmenjavala srčke.

Upošteva je pildek smo uspešno priromali do *autobahna*. Problemi so izginili. Številne table so lepo označevale pot in niti mi nismo mogli zaiti. Kraji so se monotono nizali in zlagoma smo uzrli opevani Dunaj. Ni nas premamil. Neprizadeto smo šinili skozenj in zvečer pripluli na Česko.

Lidijo je zanimalo:

»Nadaljujemo ali si odpočijemo?«

Četudi je šofirala, je bila še najbolj čila. V nasprotju z nami se ni nacejala s pogrošnim vinom. Udarili smo:

»Parkiraj pri prvi betuli.«

Zabremzala je in naposled smo okusili slavno češko pivo. Zdelo se ni nič posebnega, a podjetni krčmar je zavohal priložnost za izdatnejši zaslužek. Na pladnju je prinesel štiri kozarčke gajsta in prepredeno vprašal:

»Boste?«

Klapa je pritrdila in mahoma spremenila mišljenje. Tekočih dobrot iznenada kar ni mogla prehvaliti. Jaz

sem šnops odklonil. Kadarkoli sem ga konzumiral, se je slabo končalo. Ali sem bil z rešilcem transportiran na pumpanje želodca ali sem se kam zvrnil. Nazadnje me je povozilo in dolgo sem bil v gipsu, še dlje na berglah. Takrat sem si zabičal: Žganja nikoli več!

Oštir je pridal, da v bližini poteka veselica. Odpravili smo se tja in spotoma preračunavali, koliko smo odšteli za kavsko. Računica je pokazala, da so bile *borovičke* kakor pivo, po en evro. Peter je zavriskal in me lopnil po ramenu:

»Hvala, da si nas zvlekel sem!«

Znašli smo se pred rampo. Prireditelj je terjala vstopnino. Spogledali smo se. Pet evrov na osebo se je zadelo enormna vsota. V Sloveniji bi lagodno plačali, tukaj smo skrajno obotavljivo segli v žep. Človek se hitro naleze standarda dežele, pa čeprav je v njej šele nekaj minut. Nergajoče smo poravnali zahtevani znesek, prikorakali na prizorišče in se stopili z množico. Za to priložnost so preuredili nogometni stadion. Ob vznožju travnatega igrišča je ansambel, odet v narodno nošo, amatersko izvajal češke poskočnice, naokrog so vabile stojnice z jedačo in pijačo. Pri vhodu je sleherni obiskovalec prejel kupon, s katerim je bil upravičen do para pečenih klobas. Niso bile bog ve kaj. Odmaknili smo se od hrane in raje postavili zraven alkoholne ponudbe.

Temne oblake so vse pogosteje parali bliski. Slednjič se je uscalo. Ljudje so zbežali pod borno pokrite tribune. Oponašali smo jih in se pod luknjasto streho, nagneteni kot sardine, družno z njimi ozirali v nebo. Nič ni kazalo, da bo dež ponehal. Arena se je

hitro praznila in ko je nevihta končno minila, smo na prizorišču ostali sami. Čez luže smo priskakljali do avta. Lidija in Peter sta raztegnila prednja sedeža, s čimer sta dala jasno vedeti, da sva jima s Hacetom odveč. Uvidevno sva pobrala spalki, odšla na poplavljeni stadion in srkajoč od folka pozabljeno pijačo, blaženo prenočila na narodnozabavnem odru.

Dopoldne smo skoraj hkrati pricapljali do lokande. Oštir je samodejno dostavil pire in v slogu prejšnjega večera pobaral:

»*Borovičke?*«

Hace in Peter sta pokimala, z Lidijo sva se ostremu glažku odrekla. Naveličana nesmiselnega ždenja sva nestrpno priganjala k odhodu. V kotu gostinskega vrta sta se zalizovala nabildani mladec in dolgonoga punca. Higienško oba dokaj zanemarjena. Pogledovala sta v našo smer, se nazadnje približala in bodibilder je ob gizdavem razkazovanju mišic usekal:

»Kdo si upa pomeriti z mano v polaganju rok?«

Hace, ki je v mladosti treniral borilne veščine, je naglo popustil skušnjavi. S tipom sta prislonila komolca, se zagrabila z dlanmi in od gromozanskega napora kar vibrirala. Po izenačenem dvoboju je Hace potegnil kratko. Leta brez vadbe so terjala svoj davek. Zmagoviti Čeh je zase in za bejbo zahteval pivo. Dobil je zeleno in se zapičil v Petra:

»Pa ti? Si upaš?«

»Kaj pa jaz?« sem se oglasil. »Se mene bojiš?«

Pomilovalno je ošvrknil moje mršavo obličje in svoji frajli šepnil:

»*Kripl.*«